

Сторінки історії

УДК: 614.07 (09)(478)

ПРОФЕСОРИ-ЛІКАРІ ЛЬВІВСЬКОГО МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ УНІВЕРСИТЕТУ/ МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ - МІСЦЕВІ УКРАЇНЦІ

Я.В. Ганіткевич

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Реферат

Описані дані про наявність професорів медицини із місцевих українців у медичному університеті у Львові за влади Австро-Угорщини і Польщі, розглянуте здобуття ними звання професора в період радянської влади.

Ключові слова: *професори-лікарі, Львівський медичний інститут*

Abstract

PROFESSOR DOCTORS IN LVIV MEDICAL FACULTY UNIVERSITY / MEDICAL INSTITUTE - LOCALS UKRAINIAN

Ya. V. HANITKEVYCH

The Danylo Halatsky National Medical University in Lviv

Evidence of the presence of professors of medicine with local Ukrainian background at the medical faculty of the University in Lviv under the Austro-Hungarian and Polish rule is presented; the issue of their obtaining the rank of Professor in the Soviet period is regarded.

Key words: *Professors of medicine, Lviv Medical Institute*

Заснований у Львові під владою Австро-Угорської імперії університет з медичним факультетом (1784) був заповнений професорами австрійцями, переважно з столичного Віденського університету. При відновленні медичного факультету (1894) в ньому очолювали кафедри професори, які закінчили університети Відня, Кракова, Гайдельбергу, Грейфсвальду та ін., у 1898 році було 14 професорів (1).

В цей час в Галичині було вже немало українців-лікарів, які здобували медичну освіту у Відні, Кракові, Цюриху та ін., але їх не залучали до відродження нового медичного факультету, у Львові запанувала полонізація. Проте на кафедрі анатомії у проф. Г.Кадія кілька років працював галичанин Мар'ян Панчишин, у проф. А. Глюзінського працював і провадив наукове дослідження Є.Озаркевич.

Вперше професором університету за Австро-Угорщини став місцевий українець, уродженець Львівщини лікар Адам Іван Соловій (2). Народився 26 травня 1859 року в с. Поториця біля Сокаля на Львівщині в сім'ї Івана Соловія,

генерального адміністратора маєтку графа Дідушицького, парох Іоан Ціпановський охрестив Адама Івана Соловія в греко-католицькому віросповіданні, як були його батько і дід Закінчив Краківський університет (1884), спеціалізувався з акушерства і гінекології у Відні (1884-87), провадив приватну практику з акушерства і гінекології в Братиславі (1887-97). Спочатку доцент (1901-08), згодом - професор кафедри акушерства і гінекології Львівського університету (1908-1930), автор біля 50 праць українською, німецькою і польською мовами, в Лікарському збірнику НТШ опублікував статтю "Причинок до перервання родниці". Після смерті професора А.Марса у 1919 р. був призначений завідувачем кафедри. Після поразки галичан-українців в україно-польській війні в 1921 році нове польське керівництво, яке надало університетові ім'я польського короля Яна Казімежа, призначило керівником кафедри аку-

Панчишин М.

Соловій А.

шерства і гінекології Казімежа Бохеньського, уродженця Великопольщі, який тільки в 1920 році отримав звання доцента. А.Соловія, який уже 13 років мав звання професора, повернули на посаду професора кафедри. Чи тут мав значення його вік, йому тоді виповнилося 62 роки, але в університеті були професори-медики, які залишалися керівниками кафедр до 66-74 років! Чи мало значення його українське походження?

А.Соловій продовжував до 1930 року працювати професором університету і очолював Державну акушерську школу, тепер Львівський державний медичний коледж імені А. Крупинського. 4 червня 1941 року разом з онуком Адамом Міксевичем був таємно розстріляний гітлерівцями разом з групою польських вчених (3).

За польської влади ні один український лікар-галичанин не отримав посади професора медичного факультету університету, прийом студентів-українців був сильно обмежений. Українці в Галичині становили 80% населення, тоді як у Львові їх було всього 8%. Заборона уряду приймати до університету українців викликала велике обурення населення. Українською інтелігенцією Львова 1921 року засновано нелегально Львівський український (таємний) університет (Львів-

ський У(т)У) із трьома факультетами, підпільно працювали перші два курси (4). Навчання в університеті відбувалося в умовах суворої конспірації. Професором медичного факультету, деканом, один час ректором, став Мар'ян Панчишин. Медичний факультет мав 10 кафедр, на навчання записалося 185 студентів. Серед викладачів були також М. Музика, І. Куровець, С. Балей, О. Барвінський та ін. Викладали за університетськими програмами українською мовою, використовували переважно німецькі підручники та латинську мову. Документи про закінчення двох курсів друкували латинською мовою, свідоцтва видавали від імені ЗУНР і Сенату Української вищої школи. Після закінчення 4-х семестрів студенти виїжджали продовжувати навчання в закордонних університетах, де визнавали свідоцтва Львівського У(т)У. Таємний університет зазнав переслідувань польською поліцією, арешту студентів та професорів, після деякого зменшення обмежень українців у державному університеті У(т)У було закрито (1925).

В умовах пом'якшення антиукраїнської політики дещо пізніше закінчили медичний факультет Львівського польського університету окремі місцеві українці - Степан Кметик (1929), Роман

Музика М.

Осінчук (1931), Степан Коржинський і Матвій Лотович (1932), Михайло Дубовий, Богдан Собчук, Михайло Кліпко і Леонтій Дмоховський (1933); Роман Барияк (1935), Степан Мартинів і Мирослав Бурачинський, (1936) та ін., з них за 30 років чотири особи змогли здобути звання професора Львівського медичного інституту (С. Коржинський, Б.Собчук, Р.Барияк і С. Мартинів).

В період польського панування на медичному факультеті Львівського університету змогли працювати лише декілька українців: С. Коржинський - асистент кафедри педіатрії, Р.Осінчук - асистент кафедри внутрішніх хвороб, Р.Барияк - лікар хірургічної клініки, ларинголог Львівської лікарні, Б.Собчук - асистент кафедри біохімії університету. У Львівському загальному шпиталі та університетських клініках працювали М. Дубовий - дерматолог, С.Мартинів - ординатор терапевтичного відділу, С.Кметик - інфекціоніст, М.Кліпко - хірург та ін.

З початком Другої світової війни у 1939 році відбувся розподіл Польщі між Німеччиною і СРСР згідно пакту Молотова-Ріббентропа, у вересні до Радянської України і Радянського Союзу приєднано Галичину і Закарпаття з містом Перемишль, пізніше (1940) - Буковину і Закарпаття. В процесі "українізації" на базі медичного факультету польського університету Яна Казімежа встановлено Львівський державний медичний інститут (ЛДМІ), рішенням партійних органів припинено викладання польською мовою.

Першим директором інституту прислано з Харкова кандидата медичних наук невропатолога О.Ф.Макарченка, його заступником призначили львів'янина М.М.Музику. Деканом медичного факультету став польський професор-гістолог Б.Ялови. На фармацевтичному факультеті деканом став також польський професор-біохімік Якуб Парнас, заступником декана -львів'янин Петро Мельничук з кафедри фармакогнозії.

В інституті продовжували працювати колишні професори і викладачі медичного факультету польського університету, деякі з них переходили на російську або українську мову викладання. На медичних кафедрах і в клініках працювали 52 науковці-поляки. Теоретичні кафедри очолювали 16 професорів, клінічні - 10 польських професорів, приїхало кілька доцентів і викладачів марксизму-ленінізму та інших ново відкритих ка-

федр. В штаті інституту затверджено 40 професорів, планували збільшити їх число в 2,5 рази. Радянська влада замінила діючу у Львові та в Європі, Америці і ін. систему автономії вищих шкіл, присудження типових для радянських вищих шкіл наукових ступенів, на місце існуючого багато століть в медицині одного ступеню "доктора медицини" запровадила введені у 30-х роках більшовиками в СРСР два ступені - "кандидата медичних наук" і "доктора медичних наук".

В перші місяці навчання проводили професори та викладачі лікарського факультету польського університету з прибулими насамперед викладачами марксизму-ленінізму. В 1940 році з Москви прибув професор-фармаколог С.В. Вольтер, єврей (загинув на початку війни 1941 року), з Харкова хірург доцент П.І.Голобородько, 1941 р. з Києва прибув професор-терапевт Ф.Я.Примак. Головою Державної екзаменаційної комісії у 1940 році був проф. В.Х.Василенко з Києва. Проведено "радикальну ломку старих традицій факультету", "ліквідацію пережитків буржуазного ладу", запроваджували комуністичну ідеологію (5).

Першим і єдиним місцевим українцем - професором інституту на заново названу кафедру шпитальної терапії призначено Мар'яна Панчишина, "народного професора" У(т)У без наукових ступенів. Він був одним із найбільш відомих і авторитетних у Львові терапевтів (6). Був обраний депутатом Народних зборів, які проголосили про приєднання Західної України до УРСР у складі СРСР, пізніше його обрали депутатом Верховної ради СРСР. Оскільки він часто виступав у захист представників населення від репресій НКВС, ставлення до нього протягом року змінилося, сподівався взагалі переслідування.

До роботи в інституті, залучили ще кількох місцевих лікарів-українців. Доц. Я. Бачинський очолював 11 місяців кафедру неврології. Р. Осінчук продовжив роботу асистентом клініки М. Панчишина, асистентом-терапевтом став працювати також С.Мартинів; С.Коржинський продовжував працювати асистентом клініки педіатрії, М.М. Кліпко - асистентом загальної хірургії, О. В. Коваль - ординатором стоматологічної клініки, В.Келеман - аспірантом кафедри хірургії, М.Дубовий ("доктор медицини" з 1933 року) отримав працю в дерматологічній клініці інституту, проте у квітні 1940 р. був заарештований НКВС і засуджений на 5 років

позбавлення волі. Майже на 2 роки арештовано польського професора-терапевта Р.Ренцко.

Радянський режим, встановлений у 1939 році в Галичині, почав відкритий терор, засудження та заслання багатьох "українських буржуазних націоналістів", проведено "Процес 59-ти". Вперше в історії вищої школи, проводилися арешти органами НКВД і засудження до смерті, розстрілу, ув'язнення і депортації студентів і викладачів медичного інституту, заслання в концтабори ГУЛАГу.

В червні 1941 року в перші дні нападу гітлерівської Німеччини на СРСР поспішний відступ Червоної армії супроводився масовим винищенням в'язнів, арештовано і репресовано кілька десятків студентів і працівників медичного інституту, розстріляно помічника ректора Євстахія Струка, головного бухгалтера Кухар. Приїжджі керівники та викладачі інституту евакуювалися, чудом уникнув насильницької евакуації професор М. Панчишин.

Окупаційна влада генерального губернаторства Дистрикта Галичина призупинила діяльність вищих шкіл, в тому числі Львівського медичного інституту. 3 липня гестапо і есесівці арештували біля 40 осіб львівських вчених та їх родин, в тому числі 14 професорів і науковців медицини, серед них українця А.Соловія, вночі їх таємно розстріляли (3).

В умовах окупації М.Панчишин і доктор Я. Гинилевич наполегливо добивалися можливості відновити роботу медичного факультету, дозволу готувати у Львові українських лікарів. Влада з часом погодилася формувати вищу школу німецького типу, директором її призначили німця доцента Карла Шульце. Фактично керівником був М.Панчишин, директором клінік - Р.Осінчук, деканом фармацевтичного відділу став Є. Вертипорох. Крім викладачів польського університету (арійського походження) М.Панчишину вдалося призначити викладачами в клініки українців: Я. Гинилевича, Р. Осінчука, О. Подолинського, Б. Гординського, С. Мартиніва, Д. Луцика, Н. Лукіяновича, О. Ковалю, Я. Воевідку. С. Барвінського, М. Подільчака, С. Кметика, В. Келемана, С. Коржинського, С. Юсько, С. Парфанович, Я. Бачинського та ін. В роботі фахових курсів фактично стало досить багато викладачів-галичан. Таким чином при німецькій окупаційній

владі продовжувався започаткований у 1939 році процес українізації медичної вищої школи.

Окупаційна влада заборонила надавати академічні звання або ступені, в травні інститут перейменовано в "Державні медично-природничі фахові курси" (ДМПФК), мав лікувальний і фармацевтичний факультети. Серед 13 професорів був один українець М.Панчишин фактично ще без наукового звання), працювало 44 викладачів - українців в клініках і 6 на теоретичних кафедрах, та 52 науковці-поляки (7).

Гітлерівські окупанти не сприяли замиренню польської шовіністичної молоді і українських студентів, що привело до важких трагічних подій на Волині, в Підляшші. Найбільш драматичні події розгорнулися 1943 року, зазнавав злочинного залякування з боку підпільних польських шовіністів і передчасно помер проф. М. Панчишин, трагічно загинули професор Б. Ялови, А.Ластовецький, О.Подолинський. В зв'язку з наближенням фронту у березні 1944 р. навчання в ДМПФК припинено. Значна частина українських викладачів і студентів евакуювалася, щоб не потрапити під переслідування НКВД.

Згодом викладачі медичних фахових курсів, які залишилися у Львові, після складних тривалих допитів і переслідування органами НКВД і НКГБ СРСР були допущені до продовження науково-педагогічної роботи у відновленому ЛДМІ. Це Ю. Децик, С. Юсько, Д. Луцик, С. Мартинів, М. Подільчак, В. Келеман, І. Кенс, С. Коржинський, Б. Собчук, Т. Вільчинський (поляк); працювали в інституті а пізніше були репресовані С. Барвінський, Я. Бачинський, С. Кметик.

Із числа студентів фахових курсів вийшли пізніші доктори наук, українці, професори в Галичині: Д. Макар, О. Винницький, М. Шеремета, Л. Січкорізі, Р. Рудий, С. Кіт, Р. Кенс, А. Хома.

Влітку 1944 року радянська армія зайняла Львів і Галичину, відновився тоталітарний більшовицький режим, відновлено ЛДМІ, його партійне керівництво, повернено комуністичну ідеологію в програми навчання. У Львові запроваджено введений більшовиками в СРСР у 1934 році науковий ступінь "кандидата наук".

З 226 осіб професорсько-викладацького складу ЛДМІ, що працювали перед війною (1941), на 1-е жовтня 1944 року залишилося 95, серед них 18 професорів. В інституті бракувало

14 професорів і 3 доцентів, які були страчені гітлерівцями або загинули у 1941 році. Інші професори польського університету короткий час (1-2 роки) продовжували працювати. Але польські професори (крім Т.Вільчинського) та викладачі були вимушені залишити інститут - в процесі репатріації українського, польського і німецького населення виїхали, переважно до нового польського університету в м. Вроцлав (колишній Бресляу). В Інституті виник брак науковців, влада організувала приїзд до Львова на їхнє місце та на місце арештованих гітлерівцями вчених професорів і доцентів зі східних областей УРСР та з СРСР.

Першим приїжджим професором зі Сходу у 1944 році був терапевт Тимофій Глухенький з Північної Осетії (українець за походженням), тоді ж прибули професор топографоанатом І.В. Студзінський з Києва, професор хірург Г.П. Ковтунович з Душанбе, доктори мед наук ортопед-травматолог з Душанбе Г.Ф.Скогогоренко, хірург з Харкова Георгій Караванов, терапевт Ніколай Кевдін з Туркменістану (росіянин), доцент дерматовенеролог Тихон Глухенький. Пізніше (1945) прибули професор судової медицини з Іжевська і Києва В.П.Ципковий, професор А.М. Родигіна з Іжевська, професор фармаколог з армії Г.О. Петровський, професор невропатолог Д.І.Панченко з армії, професор анатом О.А.Отелін з Харкова, професор Г.В.Пешковський з Сталінабада, доктор мед.наук мікробіолог Л.А.Чорная з Душанбе, доцент патологоанатом М.В.Войно-Ясенецький із Сталінабада, доцент терапевт В.Чернов; у 1946 році професор терапевт В.Василенко, професор отоларинголог С.В.Міхайловській з Башкірії, доктор мед.наук - інфекціоніст з Києва Г.Г. Хоменко та ін.(8).

За довідкою директора Г.Ф.Скогогоренка до обкому партії в 1949 р. в медінституті працювали 174 приїжджі професори і викладачі та лише 64 так званих "местных" (9).

Радянські професори запроваджували прийняті тоталітарним режимом закони науки і навчання студентів, викладали російською мовою, виховували покоління в комуністичній ідеології. Якщо в університеті до радянського періоду дипломи наукового ступеню і наукові звання присвоювали професори вчених рад університету, то тоталітарно-більшовицький режим запровадив корінні зміни автономії і статусу уні-

верситетів та інститутів, питання наукових ступенів і звань стали оформлятися в Москві ВАКом при участі партійних органів, спецчастин НКВД, управління міністерства (10).

Керівництво ЛДМІ при підтримці в Москві ВАК багато років надавало звання професора тільки приїжджим з УРСР і СРСР викладачам. У воєнний рік та перші післявоєнні роки звання професора отримали Г.Ф.Скогогоренко (1945), Г.Караванов і Н.Кевдін, М.В.Войно-Ясенецький (1946), Д.І.Панченко, Г.Г.Хоменко, І.М. Грабченко, Л.А.Чорна (1947), Л.М.Кузменко (1948) та ін. З 1944 до 1961 року професорами інституту були тільки приїжджі з СРСР і УРСР лікарі, жодному викладачам-українцям на протязі 16 років не вдалося досягнути звання професора. В ЛДМІ почато проводити захисти кандидатських і докторських дисертацій за запровадженими в СРСР законами. У 1948 році докторську дисертацію захистив акушер-гінеколог Я.В.Куколев, за рік отримав звання професора.

Першим з місцевих викладачів захистив дисертацію на запровадженій у Львові ступінь кандидата наук лікар-біохімік Б.Собчук (1946), який працював в галузі біохімії з 1933 року. Пізніше були допущені до захисту М.Музика (1947), М.Лотович (1948), Р.О.Барияк (1949), Ю.Децик, Я.Криштальська (1950). Хірургу А.Гнатишаку вчена рада під партійним керівництвом двічі відмовляла в присудженні вченого ступеню, то із-за недостатньої громадської роботи, то подібно, тільки за третім разом у 1950 р. захист відбувся. Кандидатські дисертації захистили також М.Подільчак, Д.Луцик, О.Коваль, В.Кліпко (1951), С.Мартинів (1952), Л.Луцик і Р.Рудий (1953), М.Дубовий, С.Коржинський, Д.Пронів, В.Чаплинський (1954), Я.Ганіткевич, С.Юсько (1955), Д.Макар (1956) та ін. Двічі була змушена готувати кандидатську дисертацію З.Гельнер. Спочатку місцеві українці могли писати дисертації і захищати їх рідною українською мовою, тільки автореферат перекладали на російську. Автор статті написав кандидатську дисертацію з нормальної фізіології і захищав її українською мовою, але вже наступного року (1956) з Москви надійшло розпорядження усі дисертації писати і захищати російською мовою!

Довгий час допуск до аспірантури місцевих випускників обмежувався спецчастиною та

партійним бюро інституту. У червні 1953 року на пленумі Львівського обкому КПУ ректор Львівського університету ім. Франка Євген Лазаренко говорив: "Ганебно стоїть справа з прийомом до аспірантури", коли питання зарахування в аспірантуру вирішують органи МВС! Керівництво ЛДМУ із спецчастиною обмежувало можливість наукового росту українців до рівня кандидатів наук, докторів наук і професорів.

Лікарі-галичани отримали можливість подавати до захисту докторські дисертації лише в кінці 50-х років, коли після довголітніх сталінських репресій настав період хрущовської відлиги. Після XX з'їзду КПРС (1956), засудження культу та ідеологічної спадщини Сталіна, була відкрита "залізна завеса", з'явилася знову більш правдива історія, мільйони політв'язнів поверталися з Сибіру.

Першим з місцевих українців в період радянської влади у 1958 році захистив докторську дисертацію (з великим трудом і затримкою) Анатолій Гнатишак (1917-1997), за 3 роки йому вдалося отримати звання професора (1961), видатний хірург і онколог, завідувач створеної ним першої в СРСР кафедри онкології (1966), автор 150

Гнатишак А.

наукових праць, підготував 29 кандидатів і 10 докторів наук, засновник Львівської онкологічної школи. А.І.Гнатишак за довгий час після А.Соловія і М.Панчишина став третім місцевим професором у Львівській вищій медичній школі.

Роки високоефективної наукової та педагогічної праці перших місцевих українських професорів: А.Соловій - 22 роки (1908-1930); М.Панчишин - 4 роки (1939-1943); А.Гнатишак - 19 років (1961-1980). Львівський університет був мало доступний для українського населення за часів Австро-Угорської імперії та за Польщі, більше доступний в радянський період, хоч в цей час різко відрізнялося ставлення до приїжджих науковців з УРСР і СРСР та до представників місцевого українського населення.

Політика тоталітарного режиму, русифікація народів та переслідування "українського буржуазного націоналізму" зумовлювали дуже повільне збільшення числа професорів-галичан. В процесі чотирьох десятиліть радянської влади науковці за існуючими правилами виконували і захищали кандидатські та докторські дисертації, деякі галичани вступали до партії та мали більше можливостей отримати звання професора. За 48 років режиму СРСР змогли захистити кандидатські і докторські дисертації та здобути звання професора такі лікарі Західної України (Галичина, Волинь, Буковина): М.Д. Подільчак (1962), переселенець з Польщі, видатний хірург, автор 430 наукових праць; Р.О. Барияк (1963), видатний отоларинголог, автор 125 наукових праць; Д.І. Пронів (1964), невропатолог, автор 100 наукових праць; Ю.І.Децик (1968), терапевт, автор 180 наукових праць; О.В. Коваль (1968), визначний стоматолог-хірург, організатор стоматологічного факультету, автор 50 праць; Д.П.Луцик (1969), терапевт, автор 60 наукових праць; С.І. Коржинський (1969), видатний педіатр, автор 50 наукових праць; В.В. Чаплинський (1969), хірург, автор 140 праць; І.І. Даценко (1970), видатний гігієніст, автор 350 наукових праць; Ю.В. Кулачковський (1971), фтизіатр і пульмонолог, автор 150 праць; Чучмай Г.С. проф. (1971), стоматолог-терапевт, автор 180 праць; С.М. Мартинів (1972), видатний терапевт, гематолог і клінічний імунолог, автор 140 наукових праць, під його керівництвом виконано 7 докторських і 38 кандидатських дисертацій; Р.В. Рудий (1972), - фармаколог, автор

120 праць; В.С. Лесюк (1972), акушер-гінеколог, автор 90 праць; С.М.Юсько (1973), видатний педіатр, автор 80 праць; Д.А.Макар (1973), видатний хірург, автор 200 праць; М.П.Павловський (1974), видатний хірург і ректор ЛНМУ, автор і співавтор понад 1000 праць; Л.М.Січкоріз (1975), фармаколог, автор 120 праць; Л.А.Луцик - (1978), видатний стоматолог, організатор перших кафедр терапевтичної стоматології та стоматології дитячого віку, автор 90 праць; Б.Т.Білинський (1979), видатний хірург-онколог, автор 320 наукових праць; Я.І.Томашевський (1979), ендокринолог, автор біля 300 праць; О.О.Кіцера (1983), відомий отоларинголог, автор 250 праць; В.Й. Гроховський (1988), дитячий хірург, автор 100 праць; О.В.Фільц (1988), хірург, автор 120 праць; Є.Х. Заремба (1989) терапевт, автор 670 праць; Ю.М.Туркевич (1989), дермато-венеролог, автор 200 праць; О.М.Созанський (1990), відомий акушер-гінеколог, автор 220 праць та ін. Дещо зменшилася підготовка місцевих професорів у 80-ті роки.

Спочатку місцеві науковці ЛДМІ викладали рідною українською мовою, автор у післявоєнні роки слухав українські лекції Б.Собчука, М.Музики, С.Коржинського, Р.Бариліяка і М.Дубового, а також киянина І.Студзінського, так продовжувалося біля 15 років.

Проте поступово керівництво ЛДМІ запровадило усю документацію російською мовою, стало проводити всесоюзні випуски лікарів, в 70-х роках стало вимагати від усіх професорів викладати російською мовою (подібно як запроваджувала Російська імперія 200 років тому), викладачам-українцям довелося у Львові знову перейти на чужу мову. За Австро-Угорщини професор-українець А.Соловій змушений був викладати німецькою мовою (хоч опублікував українською мовою працю), за Польщі він викладав і публікував польською мовою. За радянського більшовицького режиму професори-українці після короткотривалого часу "відлиги" змушені були перейти на викладання російською мовою, також російською мовою наукові доповіді, публікації - як вже раніше було запроваджено написання і захист дисертацій.

Частина медиків, приїжджих до Львова з різних регіонів СРСР, уже мали звання професора, немало з них отримали це звання за короткий період наукової та викладацької роботи. Так, терапевт Т.Т.Глухенький став професором у 36 ро-

ків, отоларинголог С.В.Міхайловскі - у 37 років, гістолог А.П.Дибан - у 38 років; фізіолог А.М.Воробйов, патологоанатом М.В.Войно-Ясенецький та педіатр С.І.Ігнатів - у 40 років, Т.В.Мітіна - у 45 років. В той же час місцеві, здібні і талановиті науковці, змогли при радянському режимі отримати звання професора тільки у набагато старшому віці, - С.Коржинський - у 63 роки, С.Мартинів - у 62 роки, Л.Луцик - у 60 років, С.Юсько - у 55 років.

Керівництво ЛДМІ допустило до підготовки і захисту дисертації небагатьох місцевих науковців-викладачів, на багатьох кафедрах зовсім не було цього, після захисту докторської дисертації затримували надання посади і присвоєння звання професора, а декому з місцевих українців зовсім не надано заслуженого звання професора.

М.І.Дубовий, видатний дермато-венеролог після закінчення медицини (1933) у 1937 захистив дисертацію на вчене звання "доктора медицини", був арештований НКВД (1940), захистив вдруге радянську кандидатську дисертацію (1954), втретє захистив докторську дисертацію (1970), проте до кінця радянського режиму (20 років!) йому не давали звання професора. (Отри-

Дубовий М.

мав його тільки в Україні у віці 84 роки!). О.В. Фільцу після захисту докторської дисертації (1972) затримували надання звання професора 16 років, О.О.Кіцера після захисту докторської (1976) не отримував звання професора 7 років, Л.А.Луцик і Ю.М.Туркевич після захисту чекали на це звання 6 років, Лесюк В.С. і Томашевський Я.І. - 5 років, С.Юсько - 4 роки, М.О.Вільчинський - очікував до розпаду СРСР (5 років).

Партійними органами та спецчастиною ЛДМІ не допущено до захисту докторської дисертації психіатра Р.Николина, залишилася незахищеною надрукована докторська дисертація, актуальна і цінна праця науковця-біолога З. Служинської (спецчастина дорікала наявністю в родині священика), не дозволено оформляти дисертацію видатному рентгенологу Я. Криштальській (рентгенолог у Львові від 1928 року, завідувач кафедри з 1955 року!).

Не допустили до оформлення докторської дисертації відомого мікробіолога М.Музику, який з 1919 р. створив бактеріологічний інститут НТШ, очолював УЛТ у Львові (1925-30), завідував кафедрою мікробіології ЛДМІ (1944-64), був заступником директора інституту (1944-48), автор 50 наукових праць, підготував 6 кандидатів наук. Після приходу на кафедру хірургії члена партії Фаїни Спектор галичанину кандидату наук В.Кліпко не дозволили завершувати докторську дисертацію, незаконно звільнили (1953) і переслідуваннями довели до передчасної смерті.

Місцеві викладачі, які не були допущені до захисту докторської дисертації або до звання професора в ЛДМІ, в умовах радянського режиму змогли за свої досягнення і ефективну науково-педагогічну роботу здобути його в інших вищих школах, це патофізіолог К.А.Захарія (Київ), фізіолог І.В.Шостаковська (Львів), патологоанатом М.Шеремета (Івано-Франківськ), фізіолог Є.Яремко (Запоріжжя), автор статті Я.Ганіткевич (Чернівці) та ін.

В ЛДМУ не мали можливості стати професорами місцеві талановиті доценти: хірурги В.Келеман і Б.Винниченко, терапевти С.Барвінський, Б.Галібей та І.Литвин, офтальмолог Марта Фільц, патофізіолог М.Горинь та ін.

Були арештовані та репресовані кваліфіковані викладачі і доценти ЛДМУ Я.Бачинський, М.Лотович, С.Кметик, А.Мазурок, аспіранти

Б.Надрага і В.Васильчишин, які могли з часом стати докторами наук і професорами.

В період радянської влади на низці кафедр ЛДМІ ні одного викладача-галичанина - "местного" - не допускали до підготовки докторської дисертації та посади професора, - це кафедри анатомії, патологічної анатомії, епідеміології, інфекційних хвороб, офтальмології, рентгенології і радіології, анестезіології і реаніматології, гігієни харчування, комунальної гігієни, організації охорони здоров'я, філософії.

За роки радянської доби і тоталітарного більшовицького режиму у ЛДМІ допущено до посади професора біля 25 місцевих науковців - уродженців Західної України, тоді як керівництво інституту з партійним бюро надало звання професора близько 100 науковцям з УРСР і СРСР і їхнім рідним. За панування радянського режиму професори українці місцевого походження становили лише менше четвертої частини професорів інституту, змушені були перейти на чужу мову, як за часів Австро-Угорщини і Польщі.

При цих умовах вчені-українці в радянську добу зробили значний внесок у розвиток медичної науки і практики, у формування наукових шкіл, вдосконалення лікувальної справи, підготовку лікарів і науковців.

Автор вдячний проф. О.Д. Луцику за цінні зауваження і уточнення.

Література

1. Zimenzovsky B. M.Hzhehotskyy, O.Lutsyk. Professors Lviv National Medical University named Danylo Halytsky: 1785 - 2009. Lviv, 2009. - 452 p. Ukrainian: (Зіменковський Б. М.Гжегоцький, О.Луцик. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1785 - 2009. Львів, 2009. - 452 с.).
2. Memory goes out. By the 70th anniversary of the tragic death of Ukrainian - scientist Adam Soloviya // public health. In 2011. № 12 (273). Ukrainian: (Пам'ять не згасне. До 70-річчя трагічної загибелі українського - вченого Адама Соловія // Народне здоров'я. 2011. № 12 (273)).
3. Hanitkevych Y. Tragedy group of Lviv professors in 1941 (the 70th anniversary of the death penalty scholars) // Journal of Social Hygiene and Health Organization. In 2011. № 3. P.85-96. Ukrainian: (Ганіткевич Я.В. Трагедія групи львівських професорів у 1941 році (до 70-ї річниці страти вчених) // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. 2011. № 3. С.85-96).
4. Osinchuk R. // Ukrainian secret Faculty of Medicine University of Lviv (1920-1924 years), Marian Panchyshyn Maxim Music - Secret Ukrainian University Professors //

- Medical collection. New series. T.IV. Lions - New York, 1996. - P 107-140). Ukrainian: (Осінчук Р. // Медичний факультет Українського таємного університету у Львові (1920-1924 рр.), Мар'ян Панчишин і Максим Музика - професори Українського таємного університету // Лікарський збірник. Нова серія. Т.IV. Львів - Нью-Йорк, 1996. - с 107-140).
5. Shapiro I.J. Essays on the history of Lviv Medical Institute. Lviv, 1959. -227 P. Russian: (Шапиро И.Я. Очерки по истории Львовского медицинского института. Львів, 1959. -227 с.).
  6. Hanitkevych Jaroslav // Marian Panchyshyn - a prominent physician, educator, scholar and political actors of Western Ukraine // Ukrainian doctors, scientists first half of the twentieth century and their scientific schools. Lviv, 2002. - S.338-370. Ukrainian: (Ганіткевич Ярослав // Мар'ян Панчишин - видатний лікар, педагог, вчений і суспільно-політичний діяч Західної України // Українські лікарі-вчені першої половини ХХ століття та їхні наукові школи. Львів, 2002.- С.338-370).
  7. Stets'kiv Eugene, dr. Medical studies in Lviv during World War II (1939-1944) // public health. In 2009. № 11-12 (248-249). Ukrainian: (Стецьків Євген, д-р. Медичні студії у Львові в роки Другої світової війни (1939-1944 рр.) // Народне здоров'я. 2009. № 11-12 (248-249)).
  8. Lviv State Medical Institute. 210th anniversary of the discovery, the 100th anniversary of the restoration of the Medical Faculty in Lviv dedicated. Lviv, 1994. - 328 p. Ukrainian: (Львівський державний медичний інститут. 210-річчю відкриття, 100-річчю відновлення медичного факультету у Львові присвячується. Львів, 1994. - 328 с.).
  9. State Archives of Lviv region. Fund 3. Opys.3. AB. 254. Ukrainian: (Державний архів Львівської області. Фонд 3. Опис.3. Спр. 254).
  10. Hanitkevych Y. Will Ukraine in European universities autonomy and self-government? // Economic Journal - XXI. - 2005. - Part 5-6. - P. 50-54. Ukrainian: (Ганіткевич Я.В. Чи будуть в Україні європейська автономія та самоврядування університетів? // Економічний часопис - XXI. - 2005.- Ч. 5-6. - С. 50-54).